

Endelig gaar vi videre længere op ad Floden, prægtige er de Bredder, vi sejler forbi, altid Afveksling, altid nye Indtryk, Kikkerterne kommer frem og Fotografiapparaterne træder i Funktion. Hurtig gaar Tiden og snart sidder vi alle til Bords igen for at indtage vor Middag. Den samme uforklarlige Suppe gaar igen, men nu smager den allerede nogenlunde.

Solen staar nu ganske lavt paa Himlen, ligesom en Ildkugle hænger den over den mægtige Urskov og daler mere og mere, indtil den aldeles forsvinder. Kun nogle faa Minutter, og alt indhyles i Mørke; thi Tusmørket er i Troperne kun kort. Skibet gaar imidlertid roligt sin Gang opad Floden, denne er endnu bred og vandrig, saa vi kan roligt sejle videre om Natten. Snart sejler vi ved den højre Bred, snart skraar vi over Floden for at søge den venstre. Styrmanden (El practico), som staar paa øverste Dæk, kender Floden meget nøje og ved, hvor den er dybest. Passagererne samles nu forude i samtalede Smaagrupper for at nyde den kølige Aftenluft; nu kan de tilbringe nogle Timer uden at generes af den trykkende Varme. Ogsaa vi har stiftet Bekendtskab med nogle Medrejsende, den Slags Bekendtskaber, som stiftes saa let og varer saa kort. Vi har placeret os helt forude for at faa godt af den natlige Brise; til vor Kres hører en katolsk Præst, som interessant og livligt fortæller om sine mange Rejser paa Floden og dens Bifloder for at op-søge de ensomme Indianerbyer. Han fortæller os meget om Landet og dets Befolkning, han er som de fleste

Spaniere veltalende og forstaar at bruge det smukke bløde, spanske Sprog paa en Maade, der virker behageligt paa hans Tilhørere. Imens Præsten fortæller, staar Maanen op over Skoven og kaster sit blege Skær hen ad Flodens rolige Vande; man maa sande, at intet kan sammenlignes med en maaneklar Nat paa Magdalena-floden. Det er da ogsaa en sand Begejstring, der griber alle de Ombordværende, man glemmer Moskitoer, daarlig Mad og Varmen og hengiver sig helt til at nyde den stemningsfulde Aften. Alt som Maanen stiger, alt som det bliver lysere og lysere, vaagner Livet i Skoven. Aberne leger Tagfat, fra Træ til Træ svinger de sig, og udstøder høje Brøl hver Gang de bliver overraskede og indhentede af en Kammerat. Underlige Røster naar fra Skoven over til os, snart er det Abernes Brøl, snart Insekternes Piben og Skrigen, snart ligner Lydene dem, som fremkaldes ved at bruge en Løvsav, og snart hører man i det Fjerne Jaguaren, som rime-ligvis kalder paa sin Ægtemage, eller paa Ungerne, til hvem den har erobret et Bytte. Man har den første Aften svært ved at løsrive sig, men noget over Midnat begynder Søvnens at melde sig. Vi anbringer derfor vor Hængemaatte forude paa Dækket, og snart er alt stille paa Skibet. Kun Larmen fra Maskinen lyder endnu i vort Øre og saa de underlige Røster derovre fra Urskoven.

Om den dejlige Morgen som venter os, og om Rejsen længere op ad Floden skal jeg fortælle i en følgende Artikel.

Lidt om Grønlands Befolkningsspørgsmaal

af

S. Rink.

(Uddrag af et større Arbejde om Eskimoernes Herkomst).

— Ogsaa med Spørgsmaalet om hvorledes det „Egentlige Grønlands“ — eller man kan sige „Dansk Grønlands“ Befolkning ved Eskimoer kan være gaaet for sig, har selvfølgelig forskellige Rejsende og mange af de bosiddende Evropeere i Landet gjort sig Gisninger; men hvori der, naar alt kommer til alt, kun gør sig liden Variation og egentlig Bevisførelse gældende. Herfra maa jeg dog undtage, hvad der, mig selv ube-kendt, kan være fremkommen i Løbet af senere Aar,

hvor min Adgang til at følge nøjagtigt med de grøn-landske Spørgsmaal, paa Grund af mit Fravær fra Danmark — har været mig mere eller mindre af-skaaret.

Selv skal jeg nu her forsøge at fremsætte den Opfattelse af Befolkningsspørgsmaalet, som jeg i Aarenes Løb, for Øjeblikket er kommen til, — dels ved at gennemgaa egne Erindringer fra mit Samliv med Grøn-lands Eskimoer, dels ved disse Erindringer senere Sam-

menholdelse med mine nu mangeaarige Studier over den *udengrønlandske* Eskimo eller Eskimoen i Almindelighed.

Der er ingen Grund til at betvivle, at Eskimo-Indvandringen i Grønland i sin Tid udgjordes af en Mængde forskellige Raceblandinger og Stammer, som tvertimod at være blevne mindre blandede siden deres sibiriske Forfædre i sin Tid naaede Alaska¹⁾ — meget mere maatte være blevne mere under deres amerikanske Opholds-Stadier og „Viderevandring“ mod Øst. Jeg har længe beskæftiget mig, saa nær som jeg har kunnet faa Materiale dertil, med det „indiansk-eskimoiske Blandingsforhold“, og er, mener jeg, kommen til lidt mere Forstaaelse af det, end maaske de fleste Eskimologer, ihvorvel dog desværre ikke nær nok til nogen absolut utvetydig Klargørelse derover. — Nu — er der jo heller ikke, i Henseende til Indvandringen i Grønland, Grund til at betvivle, at de forskellige Raceblandinger ikke skulde være indkomne der til helt forskellige Tider og ad forskellige Veje til forskellige Dele af Landet; ikke at tale om, at man for flere af Hovedracernes Vedkommende har usvigelige Beviser herfor.

Saavidt jeg selv ser — forekommer det mig, at man endog ved et blot flygtigere Overblik over Befolkningsspørgsmaalet vil kunne paavise 2-3-4, eller vel endog 5-6-7 distinkte Stammer eller til dels Racer i Grønland; og disse bestaaende som følger: a) *Kalatlit*, b) *Avangnamiut*, c) *Tåt* eller d) *Tait* (to adskilte Grupper af samme Originalrace) e) *Torngit*, f) *Kavat* og maaske g) *Arksungmiut*.

a) Saaledes mener jeg, medens der dog i selve Grønland hidtil endnu aldrig har været regnet med noget andet, fra det almen-eskimoiske „*Inuit*“ forskelligt Navn for alle Grønlands Indfødte, end det ene — ogsaa endnu overalt populære *Karå* — eller *Kalålek* (plur: *Kalålit*); og dette endog uden nogen egentlig Bevidsthed om, at man i dette udtalte andet end en tilfældig Bibetegnelse for det fuldt saa populære „*Inuit*“. Men *Kalålek-Kalålit* er mere værd end en blot Bibetegnelse — idet det jo udgør et meget betydningsfuldt Sær-Element i den nuværende indengrønlandske Eskimo, hvad der forresten ogsaa delvis gælder den *udengrønlandske*.

I hver sin Særbetydning, viser *Inuit* nærmest hen til *Mongolen* i Eskimoen, og *Karålit* nærmest hen til *Koræken*. Forresten viser det sig, at der oprindeligt, og allerede endnu i *Asien*, maa have bestaaet et delvis etnografisk Forhold mellem de østlige Kyst-Mon-

goler og de søndre *Koræker*, og dette Spørgsmaal, der imidlertid er for vidtløftigt til at optage en detalje her — bliver blandt andet jo ogsaa en højst interessant naturlig Forklaring paa den ovenberørte Navnesammensmeltning af *Inuit* og *Kalålit* i selve Grønland. (Angaaende „*Inuit*“, som forevrigt nu har Hævd som Race-navn vel for Alverdens Eskimoer, hvad saa disse end ellers benævner sig som underordnede Stammer; se (eventuelt) min Afhandling: „*De to Racenavne Juit og Inuit*“; og angaaende *Kalålit*, har jeg tidligere i et Ud- drag af mit endnu ufærdige Hovedarbejde udtalt som en Overbevisning at den grønlandske *Kalå* — eller *Karålek* udgør et fra den sibiriske *Karå* (vi har fejlagtigt vænnet os til et sige *Koræk*) — i lige Linje nedstammende Folk, (se Geogr. Tidsskrift 18de Bind 1905—6, Hefte IV).

Som Eksempel paa at *Kalålit*-navnet fra første Begyndelse af ikke har skullet — saaledes som Tidernes Omskiftelse og vel ogsaa nogen Slendrian nu har faaet det til i Grønland, — gælde en hvilken-somhelst Gruppe af Indfødte der — gør der sig blandt andet straks det slaaende Bevis gældende, at *Avangnamiut* eller „Nordgrønlønderne“, fra Begyndelsen af længe skulde have vist Utilbøjelighed til at lade sig kalde „*Kalålit*“, hvortil de dog nutildags, og efter lang Tids Blanding med dem, ikke længere gør Indvending. Og hvad andet vil dette vel kunne sige, end at de (*Avangnamiut*) oprindeligt ikke selv var *Kalålit*. — *Kalålit*-Indvandringen maatte man maaske kunne tænke sig som foregaaet via *Davisstrædet* ud fra det østamerikanske Kap *Walsingham*, altsaa med mulig Landing omkring de nuværende men dengang selvfølgelig endnu ikke eksisterende danske Kolonier *Holsteinsborg* og *Sukkertoppen* i Mellemgrønland — det Overfartsted som vore Landkort viser som det smalleste og unægtelig tilsyneladende eneste medgørlige i Sydgrønland; medens dog selve de grønlandske Sagn endog paastaar Overfarter mellem Amerikasiden og Grønland paa endnu langt sydligere Breddegrader, hvor Havet dog langt yderligere breder sig! For Ruten „*Walsingham*“ taler blandt andet dog den Omstændighed, at *Mellemgrønland* utvetydigt synes at have været de oprindelige *Kalålits* Sær-Domæne, idet Nordgrønland af os menes udelukkende at have tilhørt nordlige, højarktiske Nedvandring, og at det „Egentlige *Syden*“ — sønden for Mellemgrønland ligeledes synes at have haft sin Særbefolkning. —

Som Forholdene, ifølge Sammendrag af en Mængde Omstændigheder, som jeg ikke før har set bragte i Samklang, former sig, ser det for mig ud, som om *Kalålit*

¹⁾ *Alaska* har oprindeligt heddet „*Alaksa*“.

til alle Tider har udgjort de talrigeste, stærkeste og mest indflydelsesrige af Grønlands Eskimoer. Alene Navnets Bevarelse i ren asiatisk Form (Karåk = Kalåk) samt dets nuværende Udbredelse over hele Grønland, hvor det (Karåk = Kalak) som sagt ikke er langt fra at tage Luven fra det store *Inuit*-Navn — synes mig at borge for, at *de*, fremfor nogen anden Indvandrerstamme i Landet, for Ekspl. maa have spillet Hovedrollen under Vikingefordrivelsen der, idet det nemlig ogsaa var i Mellemgrønland, at Udryddelseskrigen paa Skandinaverne tog sin første Begyndelse. Desuden er *Kalåtlit*navnet det eneste eskimoiske Folkenavn, som findes benyttet i Grønlændernes egne Sagnetællinger eller Beretninger fra Overfalds-Episodernes Tid. —

b) *Avangnåmiut*, hvori jeg ogsaa mener at turde se et oprindeligt Særstammenavn, er at oversætte som „Folkene i Nord“ — hvis da ikke som „Folkene fra Nord“. Det bruges ellers i vore Dages Grønland ganske ligefrem i Forstand af vort „*Nordgrønlands*“ 3: Inspektoratet „*Nordgrønlands Indfødte i Modsætning til Sydgrønlands*“ eller det søndre af de to Hoveddistrikter, hvori Dansk-Grønland i administrativ Henseende har været inddelt, siden Landet kom under dansk Formynderskab. Det er imidlertid derfor som sagt muligt, at *Avangnåmiut* fra først af kan have indeholdt den sidste, og for nærværende Opgave eller „Befolkningsspørgsmaalet“ — dybere Betydning af: Et Folk fra de endnu højere arktiske Egne end selve „*Dansk-Nordgrønland*“ — et Folk deroppe fra de uciviliserede højtartiske Lande, hvor enkelte — dog kun ganske enkelte Polarforskere har ment, at den sibiriske saakaldte „*Onkilon*“-Udvandring (eller lad os for Tydeligheds Skyld sige dennes Efterkommere i mange Led) i sin Tid maatte kunne være fremkomne fra de vestlige Lande omkring *Lancaster-Barrow*- og *Melville*-Havene.

Som Bekræftelse paa Tankens Rigtighed om denne, af Sir Clements Markham og Admiralitetsraad Gerard-Osborne supponerede Udvandrings Stedfindelse, som i sin Tid mødte nogen Modstand, mener jeg derimod selv at have fundet særlig gyldige Beviser gennem en meget-sigende Sagnkomparation, som jeg har foretaget mellem det noksom bekendte grønlandske og højarktiske *Kagssuk* — (maaske oprindeligt *Kagssak*) Sagn, og det sibirisk-onkilonske „*Krachaij*“, hvilke Navnevarianter — der i begge Tilfælde er Grunde for at anse som Korruptiver af det Eskimoiske Fuglenavn *Karsak*. Den sibirisk-onkilonske Folkeleder *Kachaij* havde nu netop ligesom ogsaa den grønlandske *Kagssuk* (*Kagssak*?)

Fuglen *karssak*“ til Amulet. I Sagn-Oversættelserne angives den skiftevis som Ømmert og Lom. (Nærmere herom findes i min Afhandling om selve Onkilon-Udvandringen). Allerede denne Navneoverensstemmelse taler for Person-Enheden af den Højarktiske *Kagssuk* med den Sibiriske *Krachaij*, og støtter Troen paa en direkte Udvandring mod Nord over de nordlige Ishave — og paa en, der altsaa ganske sandsynligt har medført andre Folkestammer end *Kalåtlit*, der som sagt tydeligvis hovedsagelig har været sydlige Breddegraders Indvandrere i Grønland. Det synes mig særligt at være „*Tshuktshen*“, der kan have medfulgt denne specielt asiatiske Eskimo eller den saakaldte *Onkilon*. Jeg foretrækker ellers at tænke mig Navnet som „*Ankilon*“ eller endnu bedre *Ankilun*; og jeg har om disse udarbejdet et temmelig vidtløftigt Manuskript¹⁾, men hvorved der dog ikke skal standses her „hvor det for det mere direkte grønlandske Befolkningsspørgsmaal maa være nok at tænke sig vore nu „*Nordgrønlændere*“ eller *Avangnåmiut*, som blot nedvandrede Smithsunds-Eskimoer eller „*Kap-Yorkere*“, som vi nu plejer at benævne dem i denne deres sidste Instans af højarktiske Folk.

Som Race har de efter al Sandsynlighed altid selv kaldt sig *Tåt* eller *Tait*, hvad ialfald deres overblevne Descendenter, saavel i selve „*Smithsund*“ som ved det østgrønlandske Angmagssalik endnu den Dag idag gør. (For Navneform I se Kmd. G. Holms „*Ethnologiske Skitser*“ i Meddelelser, Bind X, og for do. II. den Literære Grønlands Exp.: Mylius Erichsen, H. Moltke, K. Rasmussen).

c—d. Folkenavnet *Tåt* eller *Tait* betyder „*Mennesker*“, og svarer forsaavidt til alle hedenske Eskimoers og tilsyneladende jo til alle primitive Folks altid foretrukne Selvnavn.

Det synes imidlertid her, som om *Tåt*-*Tait* ogsaa kan optræde i en anden Betydning — nemlig i en, der tilsyneladende nærmest forekommer mig at indeholde Begrebet „dunkelt“ eller „fremmedladent“, men hvorpaa der heller ikke nærmere skal indgaaes her, da jeg ligeledes allerede oftere før har haft Lejlighed til Forklaring af det andetsteds i mit større Arbejde. Af stor Interesse, er det derimod at nævne, at dette grønlandsk Folkenavn kan forfølges helt tilbage til Nord-

¹⁾ Det er blandt andet her at Hr. Ejnar Mikkelsen, saafremt som han naaer frem til at finde Land i N. eller N.O. af Beringsstrædet, som han nu gæster, — vil komme til ved Siden af sine geografiske Formaal, ogsaa at yde et overordenlig vigtigt etnografisk Indlæg i Sagen angaaende Grønlands Befolkningsmaade.

og Mellem-Sibirien, og blandt andet just tilbage til visse *Tshuktshestammer* der; *Klaproth* har ligefrem Formen „*Tait*“, og naar *Wrangel* giver *Tennygh*, saa vil Eskimokendene kunne forstaa, at dette skal sige *Tainik*.

e) *Torngit*. Jeg gaaer nu over til Nævnelser af en Blandingstamme i Grønland, med hvis tidligere Eksistens der, man hidtil har været helt ubekendt — de Indfødte selvfølgelig ikke mindre end de *Danske* i Landet. Dette dog ikke i Henseende til den blotte Navnelyd; thi som saa er „*Torngit*“ ikke ubekendt, men derimod som Navnet for et *engang* i deres eget Land — i selve Grønland — levende naturligt Folk. Hvad der giver dette Stammenavn særlig Værd her er, at Bærerne af det ubestrideligt udgjorde en Blandingstamme af amerikanske *Eskimoer* med *Indianere*; vestlige eller alaskiske Blandinger, hvori endog *Indianer-Elementet* undertiden kan virke som det mest fremtrædende gennem de ellers forevrigt ret tarvelige Sagn. Altid beskrives *Torngit* som store langbenede Folk i Modsætning til de smaa *Inuit* eller mere ublandede ægte *Eskimoer*, — og de beskrives gerne som iførte lange frakkellignende Pelse og flad Frisure, og dette ligeledes i Modsætning til de ægte *Inuit*, der paa den Tid, eller i vedkommende Egne, særlig synes at maatte have excelleret i den kortere jakkellignende Overkropsbedækning med de vældige Snipper, der næsten fejede Jorden. —

Det var først Kendskabet til visse østamerikansk-eskimoiske Sagnfragmenter fra Eskimologen *Boas's* Værker, der aabnede mig det rette Blik paa *Torngit*-forholdet, hvilket er et, der unægteligt danner et overordentlig vigtigt Led, ikke blot i Opførelsen af Grønlands, men ogsaa af Verdens Eskimoers Folkevandringshistorie.

Selve Værkerne skal jeg nævne som 1) „*The Central Eskimo*“ — og 2) „*Bulletin of The American Museum of Natural History*“.

Grønlandernes nutidige Opfattelse af *Torngit* er den af et fabuløst eller Mythen tilhørende Begreb om den Rolle, som særlig visse *Indianerstammer* tænkes forud at have spillet under deres fjærne Fædres Omgang med disse under deres som sagt lange Ophold og Vandringer mod Øst gennem *Amerika*, og fra denne Forestilling er Udtrykket (*Torngit*) saa efterhaanden blegnet af til en teoretisk, banal Betegnelse for *Indianere* i Almindelighed; — banal, fordi den viser sig ikke at kunne holde Stik i Praksis, idet *Torngit* ved siden af at gælde „*Indianer i Almindelighed*“ tillige ogsaa gælder Grønlanderne som Udtryk for visse blandt

dem meget frygtede Væsner, Aander, Spøgelser eller Genfærd, som de tænker sig levende i deres eget Lands isede Indre, og hvorigennem der tydeligt nok — synes mig — røbes en dunkel Bevidsthed om tidligere men nu forglemte Slægters Forsvinden i Landet, og som, forsaavidt som denne dunkle Bevidsthed indbefatter Navnet „*Torngit*“, saa just vil gælde den Slægt, for hvis tidligere Eksistens der, vi netop nu tør garantere historisk Vished, ligesom man vistnok ogsaa nu tør tro paa gradvis Nærmelse af det samme gode Resultat ligeoverfor de mystiske *Erkigdlit*, *Inorutsit*, *Atlet* og endnu adskillige Andre af de saakaldte „*Indlandsboere*“, hvilke Grønlanderne da i deres Sagn selvfølgelig altid lader optræde som onde eller ialfald mod deres Forfædre fjendtlighedsindede Væsner; — hvad der jo nærmest tyder paa, at Stammerne i levende Live har levet i Fjendskab fremfor i Venskab med hverandre. Saa vidt nu, om Nutidsgrønlandernes Opfattelse af *Torngit* — som en Aande verden!

Gaar vi derimod nu fra de grønlandske Sagnberetninger tilbage til de østamerikanske Sagn hos Dr. *Boas* — saa danner disse — især som det synes de Labradorske og Cumberlandiske, en stik Modsætning til hine grønlandske, idet disse Egenes Eskimoer nemlig tværtimod kun anerkendte *Torngit* som et levende naturligt Folk, hvem deres Forfædre i fjærne Tider engang under visse kritiske Forhold eller Fejder skulde have tvunget til at forlade Kysten og flygte tilses, hvorfra de saa dog tilsidst skulde have naaet Land i Øst. Nu — at dette Land da har været *Grønland* siger sig selv, ligesom hele *Torngit*-Forholdet overhovedet findes særlig præget af Logik, og jeg skal endnu nævne et af de mærkelige autentiske Beviser for Sandheden af en virkelig *Torngit*-Udvandring fra Øst-Amerika til Grønland, hvilket nemlig bestaar deri, at de ovennævnte østamerikanske Eskimoer f. Eks. ikke kalder Grønlanderne hverken *Inuit* eller *Kalatlit*, men simpelthen „*Torngit*“.

Paa Grund af Sagenes Indtryk af Ælde i Forbindelse med de forskellige andre logiske Overensstemmelser har jeg ikke fundet det urimeligt at have i *Torngit* anet det Eskimofolk, efter hvem *Erik-Røde* ved sin Landing i Grønlands søndre Fjorde traf Spor saavel gennem eskimoiske Husruiner, gamle Grave, Kajakker og større Baadskeletter, samt af forskellige Fangstredskaber og andet mere. Disse Fund var ialtfald da ufejlbarlige Vidnesbyrd om, at der — selv om der ikke i selve Landingsøjeblikket fandtes levende Eskimoer, dog engang maatte have levet saadanne i Landet, og altsaa som selve de ældste Vikingers Forgængere der! Men

ikke nok hermed; *thi*, man fandt jo efterhaanden — formentlig i selve *Erik Rødes* 10. Grønlands-Aar, og endog slet ikke i nogen uberegnelig Afstand fra hans egne Bosteder paa „Vestkysten“, endnu levende Eskimoer paa Grønlands „Østkyst“.

Hvem af os, som interesserer sig for Grønlands Historie, kender f. Eks. ikke Sagnet om Vikingen *Thorgils Orrabeinfostres* ufrivillige Overvintring der det Aar, da han just var draget til Grønland for at aflægge Besøg hos Erik-Røde. — Og videre om hans Møde med de to Eskimokvinder eller „Troldekoner“, som han ifølge Sagaen skulde have kaldt disse, og efter hvem han maaske blot i overtroisk Frygt egenhændigt kastede Øksen for at dræbe dem, men kun fik afhugget den ene af dem Haanden, medens hun stod sammen med den anden nede paa Isen ifærd med at hugge Kødstykker ud af en frossen Hval. — Nu siger det sig let, synes mig — at de to „Troldekoner“ ikke har kunnet leve alene i Landet, men at de har haft andre Landsmænd at slutte sig til. Lad da disse ligesaa gerne have været *Torngit* som andre os uopgivne Folk — idetmindste indtil man maaske dog engang bliver istand til at erholde absolut Oplysning i Spørgsmaalet!

Lad være som det vil — men man kan i alle Tilfælde kun ikke paastaa, at der *ikke* fandtes Eskimoer i Grønland ved Vikingernes Ankomst dertil. De var kun ikke straks synligt tilstede paa Vestkysten, men tilsyneladende omflyttede til Landets Østside. Hvorvidt disse dog siden har kunnet holde sig skjulte der, uden at Vikingerne skulde have haft mere Nys om deres Eksistens, end hvad de islandske Sagn har haft at meddele — maa man jo lade henstaa! Spor af eskimoisk Nærværelse ved man som bekendt, at Vikingerne i Aarhundredernes Løb efterhaanden mærkede til, og at de ligeledes brugte at afsøge Kysterne langt op mod Nord af Frygt for Indbrud af de „Vilde“, men altid dog uden noget absolut Resultat, hvorimod saa disse tilsidst kom dem i Forkøbet, brydende frem fra deres Smuthuller omkring paa Kysten — til snigmorderiske Overfald paa Vikingeslægterne. At disse allerede længe iforveien havde været belurede — tør næppe betvivles. Man tør maaske her næppe heller udelukke af Betragtningen det *Sund* i Nordgrønland (c. Jakobshavns Højde?), hvorom Sagnet gaar, at det i sin Tid gennemskar Landet fra Øst til Vest, indtil det tilsidst sagdes at have lukket sig ved Isstopning. (Grønlænderne har gennemgaaende troet paa Rigtigheden heraf).

Gør vi nu selv det samme — og hvorfor ikke?

— vil det jo ikke være urimeligt at nære Forestillingen om, at Sundet ogsaa maatte kunne have udgjort et delvis Skjul eller Samlingssted for røverisksindede Eskimoer — og hvem ved om ikke endog for Deseendenter i sene Led af selve Sagatidens forurettede „Troldekoner“, hvorpaa det her dog ikke er min Mening at lægge nogen særlig Vægt. —

Den østamerikanske *Tunek* (singularis of *Torngit*), der i gamle Dage, som sagt, engang uforvarende blev jaget paa Flugt til Grønland af *Inuit* — ses gennem hines Sagnfragmenter eller de Smaanoitser, hvorfra jeg som sagt har min Viden, at maatte have udgjort et af den Slags Folk, blandt Barbarer, hvem alle Naboer udsøger sig som Skive for deres Spotterier eller til at „slaa sig til Riddere paa“; og blandt disse her eller *Torngit* gælder det da blandt andet netop særligt at latterliggøre alt, hvad der afspejler „Indianer“-Elementet i dem; hvilket da, saafremt som man trængte til flere Beviser end dem, man allerede har set, jo vilde tjene til yderligere Bekræftelse paa, at *Torngit* var et Blandingsfolk af *Inuit* med Indianere. Undertiden vil man dog ogsaa kunne se „*Eskimoen*“ som den særligt fremholdte i Beretningen, saavidt endog, at man simpelthen lader ham tale eskimoisk — saa tydeligt, ihvorvel dog i dialektisk Korruption — at jeg selv let forstaar det; men jeg skal ikke her trætte med Sprogprøver, saameget mere som dem, jeg isaafald maatte benytte — allerede før have været optagne i en Særafhandling, som jeg har gjort om *Torngit* og deres mulige Fortid i Vestamerika eller Alaska; og jeg skal af samme Grund paa en enkelt Undtagelse nær ligeledes undlade andre Eksempler paa *Inuit*'s Nargørelse af dem. Undtagelsen, — som dog tvertimod at være dum — snarere maa forekomme fornuftige Folk at røbe Snille, bestod deri, at *Torngit*, da de i sin Tid flygtede til Sydkysten for deres amerikanske *Inuit*-Forfølgere — og for hvem de senere maatte flygte til Søs til Grønland — for det første sagdes at have afskaaret deres aparte lange Pelssnipper for derved at gøre sig ukendelig for hine — samt at de af samme Grund ogsaa havde sat deres Haar op i Top paa deres Isse. —

I det sidste Træk mener jeg, at man igen tør skimte „Indianeren“ i *Torngit*'en, idet hans Hovedfrisure gennemgaaende vel maa regnes som havende hørt til de lave eller flade. — (For alt andet se min Særafhandling om *Torngit* med selve Sagnfragmenterne efter Dr. Boas). —

Anm.: Jeg har i Mellemtiden, siden jeg forfattede Kladden til herværende Renskrift, oftere mærket mig en Navneform *Tangi* blandt forskellige Eskimoer, som jeg ikke kan tvivle

paa er en blot dialektisk Variant paa vort *Torngit*. Ogsaa paa *King Williamsland* er *Torngit*, o: i dets Form *Tungit* et, som det synes, opsigtsvækkende gammelt Sagnfolk. (Gjøa-ekspeditionens Rejsebeskrivelse Pag. 232).

f) eller Folkenavnet *Kavak* — plur: *Kavat* oversættes ved „Sydlænding“ deraf at det er at udlede fra Ordet *Kava*, som er Eskimoers Udtryk for „Syd“. Benævnelsen „Sydlænding“ er nu dog her ikke at tage i blot almindelig Forstand af Sydgrønlænder o: ikke i Forstand af Beboer af Inspektoratet Sydgrønland i Modsætning til „Nordgrønland“, men som et Stammenavn, der betegner: et, paa Grund af visse Særegenheder, fra de andre Sydgrønlændere afstikkende Folk i *Syden*.

At nu det vestgrønlandske *Kavakland* udgøres af Kystens absolut sydligste Landsdele eller dem, hvor *Erik-Røde* i sin Tid havde fundet Ruiner af et, ialfald tilsyneladende udgaaet, men maaske dog kun til Østkysten af Grønland bortflygtet eller blot omflyttet Folk (*Torngit*), tjener ikke daarligt til Befæstelse af min Forestilling angaaende *Kavats* mulige Descendens fra *Torngit* og en gradvis Omkringkomst af dem fra disses Land paa Østkysten.

Kavat eller disse Vestgrønlands allersydligste Indfødte udgør ved nogen nærmere Besigtigelse et saavel fra *Avangnamut*, *Tait* og *Kalátlit* tilsyneladende forskelligt Folk, hvorimod de i høj Grad synes at maatte kunne identificeres med Østkystens fordums *Torngit*.

Blandt en Mængde nationale Lighedstræk mellem *Torngit* og *Kavat* findes der f. Eks. ogsaa den, at de sidste ligesom de første er et for den banaleste Latterliggørelse udsat Folk. De er hele Vestkystens Syndebukke! „Eftersom *Kavat*“ — siger ogsaa Kleinschmidt i sin grønlandske Ordbog — „have samme Rygte paa sig i Grønland som Molboerne i Danmark (han nævner endnu andre Exempler) — bruges Udtrykket „*kavauvok*“ (er „*kavaksk*“) meget ofte af andre Grønlændere, i Spøg, for at være dum eller at bære sig avet eller keitet ad“.

Hertil kommer ogsaa en indbyrdes aparte Dialekt-overensstemmelse mellem de to Folk; den „*kavak*“ske kalder man den i Vestgrønland, hvor man jo simpelt hen endnu er uvidende om noget *Torngit*-Element i Sproget eller overhovedet om noget levende *Torngit*-Folk, eller *Torngit*-Forhold i Landet.

En af de Maader, hvorpaa man almindeligst eller billigst gør sig til bedste over *Kavat* paa, er da netop den, at „snakke dem efter“ baade i Henseende til Dialektens Tale- og Rytmeformer, eller dens Melodi og Tempo, der i Sandhed ogsaa er ejendommelig: stærkt-

syngende, muntert-trillende i de højeste Registre; (*yndig* fandt jeg den altid selv); medens *Kalátlit*s derimod er af en mørkere tung Klangfarve og et stundom trevent Foredrag). — Gennemført overensstemmende mellem *Kavat* og de gamle *Torngit* er ogsaa deres i visse Ordbeiningsformer konsekvente Benyttelse af Vokalerne *e* og *i* der hvor *Kalátlit* altid fører *o* og *u*: De første sige saaledes „*okartek*“ og „*uviartek*“ der, hvor *Kalátlit* har „*okartok*“ og „*uviartok*“; og de siger „*angutiviak*“ og „*unarssivak*“ der, hvor *Kalátlit* have „*angutiviak*“ og „*unarssuak*“. Og som vor Tids „Sydlændinge“ eller *Kavat* har det, saaledes gælder det samme endnu for Østkystens Grønlændere (se Kmd. *Holms* Værk i „Meddelelser om Grønland“, Bind X).

g) Jeg kommer saa til mit sidste Kapitel eller det om *Arksungmiut* eller „*Arksut*’erne“ som vi Danske plejer at sige. Om disse skal jeg sige saa lidt som muligt ved blot at holde mig til, hvad jeg selv plejede at høre om dem i Grønland, da nemlig de udengrønlandske Beviser, hvortil jeg ellers formentlig vilde kunne støtte mine ikke ubegrundede Forestillinger om *Arksut*-ernes Originaloprindelse — let maatte kunne komme til at overskride den her foresatte Stoffbegrænsning.

Arksungmiut har Navn efter Pladsen *Arksuk* eller *Arksung* — noget der dog fra Begyndelsen af gerne kan have forholdt sig just modsat, idet man oftere vil kunne iagttage, at et Stednavn findes dannet efter de Beboere, der tilfældigt findes neddalede paa vedkommende Steder. (Dette Skiftningstilfælde er at træffe i den ganske Eskimoverden).

Mærkeligt ved Stednavnet *Arksuk* — oftere høres det forresten ogsaa som *Arksut* — er den Omstændighed, at hverken Læg eller Lærd har kunnet komme efter dets Navnebetydning. Ordreden her synes da at høre til de ellers ikke *mange* — maa man vistnok sige — som i Tidernes Løb er udgaaede af Sproget, o: af den grønlandsk-eskimoiske Dialekt).

Jeg selv er efterhaanden, som jeg har lært en Mængde Navneforhold at kende *udenfor* den grønlandske Eskimoverden, kommen paa den Tanke, at det ikke var usandsynligt, at *Arksuk*, *Arksut*, eller her endnu bedre *Arhsung*, maatte kunne være samme Ord som det *alaskisk-eskimoiske*, og man vil kunne sige det *aleutisk-eskimoiske* Ord „*Achyung*“, og dette ligeledes endog i sammes Betydning af „*Syden*“ eller de „varme Lande“ eller „*Strøg*“, Jeg har nemlig blandt mangt andet sprogkarakteristisk mærket mig, at *Fremmede* blandt Eskimoer, paa samme Maade som vi Danske, gerne ty til Bogstavsammenstillingen „*rk*“ for at ud-

trykke Eskimoernes saakaldt gutturale *k* — istedetfor benytter sig af et *ch* o: dette saaledes som det udtales i det tyske Ord *Bach* = Bæk. Nu — paa denne Maade vil altsaa „Ach“ i *Achyung*, hos Tysken svare til hvad Dansken skriver som „Ark“ i *Arksuk* eller *Arksung*. Heller ikke 2. Stavelses „yung“ i Navnet „Achyung“ vil danne nogen Modsigelse eller Vanskelighed for Synonymitetsforholdet mellem de to Navneformer: det aleutisk eskimoiske *Achyung* og det grønlandsk-eskimoiske *Arksuk* eller helst *Arksung*, da nemlig „y“ som Konsonant = j i mange Eskimodialekter — (vi behøver ikke mere end at see hen til selve Østgrønlands — *simpelthen* bliver Stedfortræder for de os hidtil bedre bekendte) Dialekters *s*; saaledes at f. Eks. det vestgrønlandske *sak*, *sik* og *suk*, paa Østkysten vil blive *yak*, *yik* og *yuk*, eller alt efter Omstændighederne — *yang*, *ying*, *yung* — det sidste saafremt at det Substantiv, som Endelsen tilhører, paa en eller anden Maade kan ledes tilbage til Aleutisk Udgang. (Mærkeligt nok falder min, gennem helt andre Kanaler opstaaede og længebestaaende Tilbøjelighed til just at ansé *Arksuts* eller *Arksungs* Indfødte som en Afstamning fra „Aleuter“, meget tilfredsstillende sammen med bemeldte Sprogregel. Der er jo faktisk heller ikke noget omhelst abnormt i ligesaa gerne at se Aleutisk som Jakutisk, Malaisk eller andet sydamerikansk eller asiatisk Folke- eller Sprogelement som Bestanddel i den grønlandske Eskimos. Det store Familieskab mellem de nu saa vidt spredte oprindelige Eskimoer, gjør sig endog mærkbart derved, at *Mauvi*-Sagnene er i Grønland, og blandt disse saaledes f. Eks. det om Opfiskningen af Øer og Lande fra Havbunden. Og nu er det jo virkelig mærkeligt, at dette *Mauvi*- eller Gefions-Værk, for Grønlands Vedkommende just findes henlagt til *Arksut*. Sagnet gaar nemlig, at det var ud af

Arksutlandet i Sydgrønland, at den nu i Nordgrønland beliggende store Ø *Disko*, udpløjedes af den gamle Angákok *Nivfifarsuk*(?) og dette just efter samme Metode, som Sydhavets *Mauvi* opfiskede *Tonga-Tabu* dernede paa de sydlige Breddegrader; idet han ogsaa ligesom hin til Slæberem benyttede det stærkeste, der var til i Verden — nemlig et uskyldigt Barns Hovedhaar. *Mauv*, ved man, benyttede sin Søster *Inas*, hvorimod Grønlandssagnet ikke opgiver noget bestemt Navn for *Arksut*-Barnet. Baade i Grønlands- og i Sydhavsformen af Sagnet gøres der Væsen af og nævnes der det Hul, som Slæberemmen havde dannet i det oppiskede eller løsevne ny Land!

Nu — i vort Grønland, og i vor Tid, eller ialfald i min egen Tid derovre, gjaldt *Arksut*-erne enstemmigt som en Stamme eller som Folk, der vakte Opsigt i Landet, — som Folk, der havde et Renommé — baade berømt og berygtet! Naar Kolonigrønlanderne omtalte dem for os, karakteriseredes de saaledes altid som vidunderlige Kajakmænd og Fangstfolk, men af oprørske Aand“, og dette var fuld Sandhed, — medens deres Forfædre ligeledes var bekendte for deres Vildskab og Raahed, hvilken endog skulde være udartet til „inugtmanek“ eller *Menneskeæderi*.

Arksuk ligger som bekendt ikke saa sydligt som i det *Kavakske Syden*, hvilket jo som sagt er Landets allersydligste Syd, og endog ikke indenfor Kolonien *Julianehaabs* (paa grønlandsk *Kakortoks*) nordligere Grænse; men det ligger ligefuldt i en forholdsvis sydlig underskøn Egn:

„Fra Bjærgets Gletsjerkrone Elven strømmer —
I Dalen reder Lyngen Lejet blødt —
Ved Klipperiften slanke Qvaner drømmer —
Ved Sten Smaablomsten dufter tyst og sødt.“

Den internationale seismologiske Association.

Af Oberstløjtnant E. G. Harboe.

Som meddelt i „En seismologisk Oversigt“ (dette Tidsskrifts 18. Bind) vedtoges paa den 3. internationale Jordskælvs-konference i Juli 1903 Oprettelsen af den internationale seismologiske Association fra den 1. April 1904. De første, litterære Resultater af denne Associations Virksomhed foreligger nu allerede, idet dens

Centralbureau i Strassburg i disse Dage har udgivet:

¹⁾ en af Emilio Oddone udarbejdet Jordskælvs-katalog for Aaret 1904 (paa Fransk) og ²⁾ en af Elmar Rosenthal udarbejdet Katalog over de i Aaret 1904 registrerede, mikroseismiske Rystelser (paa Tysk) samt i Forening med den kejs. Hovedstation for Jordskælvs-